

Σχολείο Δεύτερης Ευκαιρίας Μυτιλήνης

Τίτλος Project

Εξερευνώντας τον τόπο μου
Η περίπτωση της Αγιάσου Λέσβου

Μυτιλήνη, Ιούνιος 2022

Περιεχόμενα

Αγιάσος	3
Η Πλατεία της Αγοράς	3
Η Καφενταρία	4
Ο Νέος Ξενώνας	5
Εκκλησίες	7
Ο Ναός της Παναγίας	7
15 Αύγουστος στην Αγιάσο	9
Τα παρεκκλήσια της Ζωοδόχου Πηγής	11
Αγία Τριάδα	11
Καστέλι	11
Μουσεία	13
Το Λαογραφικό Μουσείο του Αναγνωστηρίου Αγιάσου	13
Το Μουσείο Καρναβαλιού	15
Εκπολιτιστικός Καρναβαλιστικός Σύλλογος Αγιάσου	17
Το Αναγνωστήριο	17
Εκκλησιαστικό και το Λαογραφικό Μουσείο του Ιερού Προσκυνημάτων Παναγίας	19
Παραδόσεις	19
Ξυλογλυπτική	19
Φαγητό	20
Μουσική	21
Παράρτημα (Φωτογραφίες)	24

Αγιάσος

Η Αγιάσος είναι κωμόπολη του νομού Λέσβου. Είναι χτισμένη σε απόσταση 27 χιλιομέτρων από την πόλη της Μυτιλήνης, στο εσωτερικό του νησιού στις πλαγιές του όρους Όλυμπος σε υψόμετρο 460 μέτρων. Αποτελούσε έδρα του ομώνυμου δήμου μέχρι την κατάργησή του το 2010. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 είχε πληθυσμό 2.498 κατοίκους. Σύμφωνα με την απογραφή του 2011 έχει πληθυσμό 2.320 κατοίκους και σύμφωνα με το σχέδιο Καλλικράτης, μαζί με την Καρήνη, τη Μεγάλη Λίμνη και το Σανατόριο ανήκουν στη δημοτική ενότητα Αγιάσου που υπάγεται στο Δήμο Λέσβου[1], ενώ από το 2019 ανήκει στο Δήμο Μυτιλήνης, μετά τη διάσπαση του Δήμου Λέσβου. Η δημοτική κοινότητα είναι χαρακτηρισμένη ως αστικός ορεινός οικισμός, με έκταση 79,769 χμ² (2011). [2]

Η Αγιάσος διατηρεί αναλλοίωτα στοιχεία παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και έχει ανακηρυχθεί παραδοσιακός οικισμός. Παρόλο που δεν είναι παραθαλάσσιος οικισμός, έχει μεγάλη τουριστική κίνηση κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

Στην Αγιάσο βρίσκεται η εκκλησία της Παναγίας της Αγιάσου, η οποία γιορτάζει το Δεκαπενταύγουστο. Γίνεται μεγάλο πανηγύρι, ενώ κάτοικοι από όλο το νησί της Λέσβου συρρέουν στην Αγιάσο, ακόμη και διανύοντας τη διαδρομή με τα πόδια. Το μοναστήρι χτίστηκε για να στεγάσει την εικόνα που μετέφερε ο μοναχός Αγάθωνας από την Ιερουσαλήμ. Από την επιγραφή που έφερε η εικόνα («ΜΗΤΗΡ ΘΕΟΥ ΑΓΙΑ ΣΙΩΝ») προέρχεται το όνομα της Αγιάσου. Η φράση Αγία Σιών με την οποία συνήθιζαν να χαρακτηρίζουν την εικόνα και το μοναστήρι οι προσκυνητές παραφθάρθηκε σε Αγιάσων και στη συνέχεια σε Αγιάσος.

Η Πλατεία της Αγοράς

Η Πλατεία της Αγοράς βρίσκεται πάνω από την εκκλησία της Παναγίας. Χώρος εξαιρετικά γραφικός, με πλακόστρωτο και μεταλλικές πέργκολες κατάφορτες από αναρριχητικά φυτά που γεφυρώνουν τις γύρω παρόδους. Στο μέσο της ένας βαθύσκιωτος πλάτανος προσφέρει τη σκιερή δροσιά του στους θαμώνες.

Η Καφενταρία

Το 1857 η Εκκλησία της Παναγίας ανακαίνισε το παμπάλαιο Χάνι που είχε τρία πατώματα. Στο ισόγειο υπήρχαν σαράντα μαγαζιά για τους βιοτέχνες και εμπόρους και στους άλλους δυο ορόφους από τριάντα δωμάτια για τους προσκυνητές (συνολικά εκατό δωμάτια). Τον ίδιο χρόνο ανακαίνισε και το καφενείο που βρισκόταν κοντά στο Χάνι, φτιάχνοντας μεγάλα παράθυρα με τζαμωτά χωρίς ξύλινα παραθυρόφυλλα. Ένας Αγιασώτης, που είχε μείνει για κάποιο καιρό στην Ευρώπη, το ονόμασε «Καφεντέρια», γιατί έτσι λέγονταν εκεί τα μεγάλα και σύγχρονα καφενεία. Η Καφεντέρια με την πάροδο του χρόνου έγινε Καφενταρία.

Το καφενείο καταστράφηκε από τη μεγάλη πυρκαγιά (γιανγκίν) που εκδηλώθηκε τη νύχτα της 14ης προς τη 15η Αυγούστου 1877, η οποία αποτέφρωσε περίπου τα 4/5 του

χωριού (μεταξύ άλλων διασώθηκε και η εκκλησία της Παναγίας που είχε χτιστεί το 1815).

Στις 2 Ιανουαρίου 1879 ο επίτροπος της εκκλησίας της Παναγίας Δημήτριος Μαλιάκας προαισθανόμενος το τέλος της ζωής του συνέταξε τη διαθήκη του, με την οποία αφιέρωσε το ένα τρίτο της περιουσίας του στο προσκύνημα. Οι μετά το θάνατό του διορισθέντες νέοι επίτροποι της εκκλησίας πούλησαν το μερίδιό της και με τα χρήματα που εισέπραξαν έχτισαν εκ νέου την αποτεφρωθείσα το 1877 «Καφενταρία», χαράσσοντας κάτω απ' το αέτωμα της μαρμάρινης πρόσοψής της την επιγραφή «Δημήτριος Μαλιάκαςεχορήγει».

Με την από 28-11-1929 απόφαση της κατά το άρθρο 1 του από 25-2-1926 Διατάγματος «Περί τροποποιήσεως του νόμου 2508, ως ετροποποιήθη διά του νόμου 4446» επιτροπής εξακριβώσεως και διανομής της περιουσίας της τέως Χριστιανικής Κοινότητας Αγιάσου (που μεταγράφηκε στον τόμο ΙΒ και με αριθμό 5292 του βιβλίου μεταγραφών της περιφέρειας του τότε Ειρηνοδικείου Αγιάσου) η Καφενταρία πέρασε στην ιδιοκτησία των Σχολείων της Αγιάσου.

Καφενταρία είναι ένα από τα παλιότερα και χαρακτηριστικότερα παραδοσιακά καφενεία που διασώζονται στους οικισμούς της Λέσβου, δείγματα καλαισθησίας και πολιτιστικής ακμής του νησιού.

Το καφενείο στη συγκεκριμένη θέση όπου χωροθετείται, δηλαδή σε κεντρικό σημείο της αγοράς, αποτελούσε στοιχείο του πλέον αστικού τοπίου του οικισμού ο οποίος είχε αρχίσει να διαμορφώνεται με το συνεχές οικοδομικό σύστημα και αποκτούσε αστική δομή. Το καφενείο ήταν χαρακτηριστικό σημείο αναφοράς της Αγοράς όπου διατάσσονταν οι εμπορικές, οι δημόσιες και οι ιδιωτικές χρήσεις.

Ο Νέος Ξενώνας

Ο Νέος Ξενώνας είναι ένα μεγάλο και παράξενο κτίριο που δεσπόζει στο κέντρο περίπου της κωμόπολης της Αγιάσου. Είναι εντελώς διαφορετικό από τα υπόλοιπα κτίσματα του οικισμού και το μοναδικό μέσα στο χωριό που αντί για κεραμοσκεπή έχει μια μεγάλη ταράτσα. Αποτελεί περιουσιακό στοιχείο της Εκκλησίας της Παναγίας Αγιάσου και το διαχειρίζεται η εκάστοτε Διοικούσα Επιτροπή της.

Με την υπ' αριθμ. ΥΠΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/3322/54761/10.11.1999 απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού που δημοσιεύτηκε στο 2118/Β' /6.12.1999 ΦΕΚ, το κτίριο του Νέου Ξενώνα χαρακτηρίστηκε ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο και έργο τέχνης, γιατί αποτελεί αξιόλογο δείγμα εκλεκτικιστικής αρχιτεκτονικής, σημαντικό για το χώρο της Αγιάσου και γενικότερα για την ιστορία της αρχιτεκτονικής. Η κατάθεση του θεμέλιου λίθου έγινε το 1927 και η ανέγερσή του ολοκληρώθηκε το 1935.

Η πρώτη ιδέα για την ανέγερσή του τίθεται για πρώτη φορά στις 19 Φεβρουαρίου 1926, από τον τότε μητροπολίτη Μυτιλήνης Ιάκωβο τον Α', τον από Δυρραχίου. Είναι συνέπεια της μεγάλης ανάγκης που υπήρχε για τη στέγαση των πολυάριθμων προσκυνητών που προσέρχονταν στην Αγιάσο, ιδιαίτερα κατά το Δεκαπενταύγουστο. Για διάφορους λόγους η απόφαση αυτή δεν υλοποιήθηκε. Το οικόπεδο που είχε επιλεγεί ήταν κοινοτικό, ο αρμόδιος νομομηχανικός το χαρακτήρισε ως ακατάλληλο και το τότε κοινοτικό συμβούλιο δεν ενέκρινε την παραχώρησή του στην Εκκλησία.

Η ανάγκη όμως για τη στέγαση των πολυπληθών προσκυνητών φαίνεται ότι ήταν πολύ μεγάλη. Γιατί αμέσως μετά τις πανηγυρικές εκδηλώσεις της ίδιας χρονιάς, στις 24 Αυγούστου 1926, το εκκλησιαστικό συμβούλιο, πάλι με πρόταση του ίδιου του μητροπολίτη, επανέρχεται στην ιδέα της ανέγερσης νέου ξενώνα, σε άλλο οικόπεδο αυτή τη φορά. Και το νέο οικόπεδο όμως είχε τα δικά του προβλήματα. Πρέπει να ήταν εκκλησιαστικό και επί Τουρκοκρατίας λειτουργούσε σε κάποιο κτίσμα του το «Παρθεναγωγείο» της κωμόπολης. Αργότερα το σχολείο μεταφέρεται σε άλλο κτίριο και το οικόπεδο μάλλον παραχωρείται στη νεοσύστατη ελληνική κοινότητα της Αγιάσου, η οποία έπρεπε τώρα να το ξαναδώσει στην Εκκλησία.

Το κοινοτικό συμβούλιο αυτή τη φορά αντιμετωπίζει θετικά το αίτημα της Εκκλησίας για τη δωρεά του οικοπέδου. Γίνονται οι σχετικές ενέργειες και στις 4 Ιανουαρίου 1927 από το Υπουργείο Εσωτερικών κοινοποιήθηκε η έγκριση της δωρεάς, που δημοσιεύτηκε μάλιστα στο με αριθμό 396 ΦΕΚ της 6ης Νοεμβρίου 1926. Οι εργασίες όμως για την ανέγερση του νέου ξενώνα δεν άρχισαν αμέσως. Χρειάστηκε να ξεπεραστούν και κάποιες άλλες δυσκολίες ως προς την κυριότητα του οικοπέδου και να πληρωθούν κάποια σημαντικά για την εποχή ποσά ως αποζημιώσεις, ιδιαίτερα προς τη Διοικούσα Επιτροπή του Ταμείου Εκπαιδευτικής Προνοίας Αγιάσου η οποία διεκδικούσε την κυριότητα του οικοπέδου, προφανώς λόγω του προϋπάρχοντος «Παρθεναγωγείου».

Κι έτσι φθάνουμε στο Μάρτιο του 1928. Το εκκλησιαστικό συμβούλιο με την 9/4-3-1928 απόφασή του «διορίζει ως επιστάτην της όλης εργασίας τον εκ του εκκλ. συμβουλίου αξιότιμον κ. Ευστρ. Κύπριον και ως εργοδηγόν του σχεδίου του ρηθέντος νέου ξενώνος τον κ. Βασ. Χατζηγεμανουήλ, ενώ η διαχείριση της εργασίας και η πληρωμή των εργατών και διαφόρων εξόδων θα γίνεται δι' ιδιαιτέρων καταστάσεων, επί αποδόσειλογ/σμού εις την Ι. Μητρόπολιν».

Ύστερα από καθυστέρηση ενός χρόνου, οι εργασίες της ανέγερσης του κτιρίου πρέπει να άρχισαν εντατικά, με απασχόληση πλήθους εργατών. Με δεδομένο ότι μέχρι τότε όλες οι κατασκευές του χωριού γίνονταν με ξύλινα δάπεδα, η απόφαση να χρησιμοποιηθεί για πρώτη φορά το οπλισμένο σκυρόδεμα για το ν. ξενώνα, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως πρωτοποριακή. Γι αυτό και αποφασίζεται στη συνέχεια να προσκληθεί ο ειδικός μηχανικός Ι. Αναστασόπουλος, εργολάβος δημοσίων έργων, ο οποίος την ίδια εποχή κατασκεύαζε το Νοσοκομείο Μυτιλήνης, να αναλάβει την εκτέλεση της εργασίας. Αρχιτέκτονας του έργου ήταν ο Ασημ. Φούσκας. Με την υπ' αρ. 13/12-7-1935 απόφαση του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου εγκρίνεται η κατασκευή της ηλεκτρικής και υδραυλικής εγκατάστασης του κτιρίου. Αν σκεφτούμε ότι ο εξηλεκτρισμός της χώρας, γενικότερα, άρχισε μετά το 1960, διαπιστώνουμε ότι η Αγιάσος και στον τομέα αυτόν προηγείτο σημαντικά.

Φαίνεται όμως ότι το κτίριο δεν ήταν τυχερό να λειτουργήσει ως ξενώνας. Σχεδόν αμέσως μετά την ολοκλήρωσή του, εγκαταστάθηκε στον α' όροφο του κτιρίου η Χωροφυλακή και αργότερα το Αστυνομικό Τμήμα Αγιάσου, όπου και παραμένει μέχρι σήμερα, και στο β' όροφο στεγάστηκαν κατά καιρούς το Ειρηνοδικείο, το Αγρονομείο και το Δασαρχείο Αγιάσου. Μεταγενέστερα στο ισόγειο του κτιρίου στεγάστηκαν Φροντιστήρια Ξένων Γλωσσών, ο Αγροτομεταποιητικός Συνεταιρισμός Γυναικών Αγιάσου και το Υποθηκοφυλακείο Αγιάσου και στο β' όροφο το Δημαρχείο Αγιάσου, οι υπηρεσίες του οποίου το 2002 μεταστεγάστηκαν σε ιδιόκτητο δημοτικό κτίριο και έκτοτε παραμένει κενός.

Τα παραπάνω στοιχεία αντλήθηκαν από τα πρακτικά του Εκκλησιαστικού Συμβουλίου Αγιάσου και καταγράφηκαν από το δάσκαλο και διατελέσαν μέλος της Διοικούσας Επιτροπής του Προσκυνηματος Παναγίας Αγιάσου Γεώργιο Ευστρ. Λιάκατο.

Εκκλησίες

Ο Ναός της Παναγίας

Η Αγιάσος Λέσβου είναι βασικός πόλος έλξης των επισκεπτών κυρίως για τον ναό της Παναγίας, ο οποίος βρίσκεται στο κέντρο της Αγοράς. Είναι τρίκλιτη βασιλική,

περιτριγυρισμένη από ψηλούς τοίχους, αφού παλιά ήταν μοναστήρι, και δεσπόζει στο μέσο περίπου του οικισμού. Μέσα στον περίβολό της υπάρχουν το παρεκκλήσιο των Αγίων Αποστόλων, δύο Μουσεία (Βυζαντινό και Λαϊκό), χώροι υποδοχής και φιλοξενίας, αποθήκες, ενοικιαζόμενα καταστήματα, το κτιριακό συγκρότημα του Παλαιού Ξενώνα 65 δωματίων, το Πνευματικό Κέντρο, το διώροφο ξενοδοχείο “Αγία Σιών” 14 δωματίων και 28 κλινών και το κωδωνοστάσιο.

Το εσωτερικό του είναι ένα πραγματικό έργο τέχνης, το τεράστιο αυτό έργο εκκλησιαστική ξυλογλυπτικής τέχνης με τις μαρμάρινες λεπτομέρειες, ο θρόνος και ο άμβωνας. Τα αφιερώματα των πιστών, οι βυζαντινές και μεταβυζαντινές εικόνες, αποτελούν ένα θησαυρό αμύθητης αξίας. Κάθε φορά ανυπομονώ να επισκεφτώ την εκκλησία και να γεμίσω το μυαλό μου με νέες εικόνες, καθώς οι φωτογραφίες στο εσωτερικό του ναού απαγορεύονται.

Εκτός όμως από την παλαιότητα του ναού, ο πιο πολύτιμος θησαυρός της, είναι η εικόνα της Παναγίας να κρατάει το Θείο Βρέφος. Η εικόνα αυτή φυλάσσεται με απόλυτη ευλάβεια μέσα στη μαρμάρινη θήκη και χρονολογείται πάνω από 1100 έτη. Την

μετέφερε από την Κωνσταντινούπολη ο ιερέας Αγάθων και σύμφωνα με την παράδοση, είναι έργο του Ευαγγελιστή Λουκά.

Η εκκλησία της Παναγίας στην Αγιάσο έχει χτιστεί 3 φορές έπειτα από καταστροφικές πυρκαγιές που είχε υποστεί. Η τελευταία φορά που ανεγέρθει ο ναός ήταν το έτος 1815, ο οποίος διασώζεται μέχρι και σήμερα.

15 Αύγουστος στην Αγιάσο

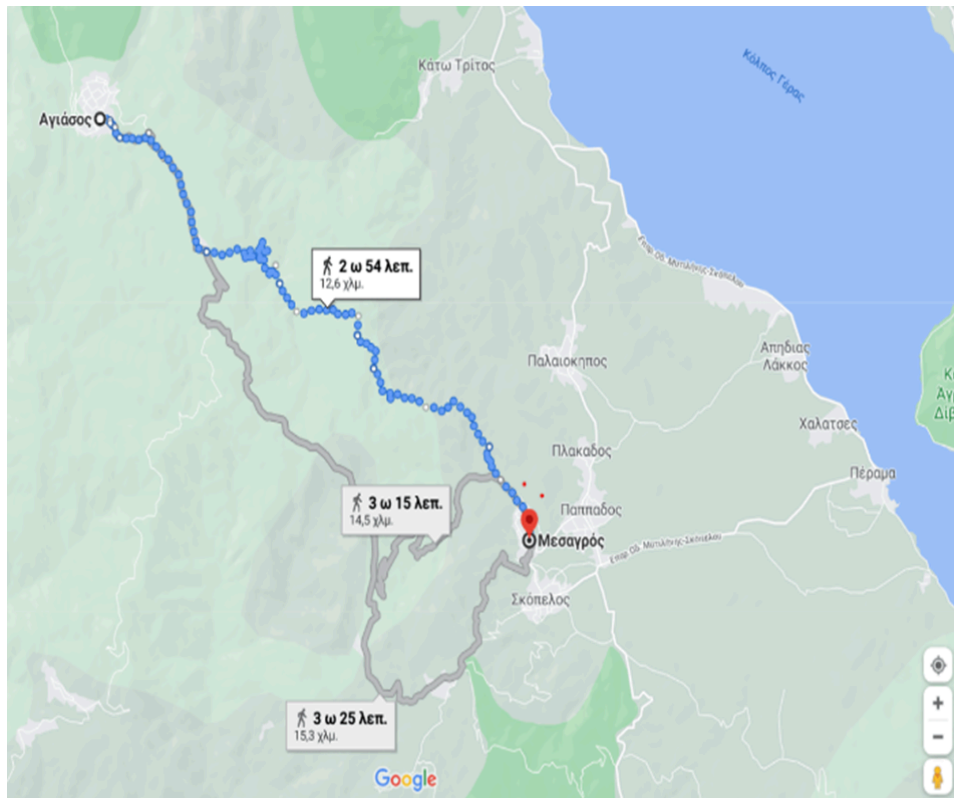
Η Αγιάσος Λέσβου γιορτάζει την ημέρα Κοιμήσεως της θεοτόκου με ένα ξεχωριστό τρόπο. Κόσμος ξεκινά από διάφορα σημεία του νησιού με τα πόδια για να επισκεφτεί την εκκλησία.

Όλες αυτές τις μέρες η κωμόπολη παίρνει μια όψη πανηγυρική. Οι προσκυνητές έρχονται με όλα τα μέσα και πολλοί ξεκινούν απ' τη Μυτιλήνη και από τ' άλλα χωριά του νησιού με τα πόδια, διανύοντας δεκάδες χιλιομέτρων και απολαμβάνοντας την υπέροχη διαδρομή και την ομορφιά της αυγουσιτιάτικης νύχτας. Σταθμός όλων των περιπατητών είναι η δροσόλουστηΚαρύνη. Ξαποσταίνουν για λίγο κάτω από τα βαθύσκιωτα αιωνόβια πλατάνια και παίρνουν δυνάμεις για τη συνέχεια. Οι πιο

ρομαντικοί συνεχίζουν ακολουθώντας το παλιό λιθόστρωτο μονοπάτι, την παραδοσιακή “πατωμένη”, και ανηφορίζοντας τη ρεματιά ανάμεσα από ελαιώνες και περβόλια, νταμπανώνουν στο γραφικό Σταυρί κι από κει κατηφορίζουν προς στην εκκλησία. Πολλούς απ’ αυτούς τους βρίσκει το ξημέρωμα και τους ραίνουν οι δροσοστάλες της αυγής. Η ατμόσφαιρα είναι εξαιρετικά γιορταστική, η εμπειρία για τον καθένα που θα βρεθεί εδώ μοναδική.

Την παραμονή του πανηγυριού οι κεντρικοί δρόμοι του χωριού, η πλατεία αγοράς και οι πάροδοί της, βουίζουν σα μελίσσι από το ανθρωπομάνι. Το ανθρώπινο ποτάμι ροβολάει ασταμάτητα από το Σταυρί ως την Περασιά μέχρι το πρωί. Οι προσκυνητές έρχονται και φεύγουν κατά κύματα. Οι ταβέρνες, τα καφενεία, οι καφετέριες, τα ζαχαροπλαστεία, τα τουριστικά καταστήματα έχουν την τιμητική τους. Παραδοσιακά, κάνουν το μεγαλύτερο τζίρο της χρονιάς! Το πολύβουο παζάρι στην είσοδο του χωριού συγκεντρώνει πλήθος μικροπωλητών απ’ όλη την Ελλάδα, που ερίζουν μανιωδώς για το ποιος θα κερδίσει μια πολυπόθητη θέση στην εμποροπανήγυρη. Οιπραματευτάδες διαλαλούν με τη στεντόρεια φωνή τους τα κάθε λογής εμπορεύματά τους, η τσίκνα από τις υπαίθριες ψησταριές σπάει τα ρουθούνια και υψώνεται στην παραγμένη ατμόσφαιρα σαν θυμιάμα, οι παραγωγοί μοσχοπουλάνε τα ντόπια προϊόντα τους - χαλβά, ξυνόμηλα, αχλάδια, καρύδια, ενώ οι ερεθιστικές μυρωδιές της ρίγανης, του μπετόνικα και πλειάδας άλλων αρωματικών βοτάνων δεν αφήνουν ασυγκίνητο κανέναν.

Ο κόσμος αχολογεί ακατάπαυστα, τραγούδια, μουσικές και κορναρίσματα αλληλοεπικαλύπτονται συνθέτοντας ένα δαιμονιώδη ύμνο που εξυψώνεται στον ουρανό, λες και υμνεί τη Θεομήτορα. Όλα μοσχοβολούν την αύρα της Ανατολής, όλα θυμίζουν ανατολίτικο πανηγύρι. Κι αν ανέβεις στη Φαμάκα, απ’ όπου προσφέρεται πανοραμική θέα του χωριού της Μεγαλόχαρης, η ζωηρή κίνηση στα κεντρικά του μέρη φαντάζει με ποτάμι λάβας που ξεχύνεται από τον κρατήρα ηφαιστείου και κατρακυλά πυρπολώντας τις πλαγιές του!

Τα παρεκκλήσια της Ζωοδόχου Πηγής

Τα παρεκκλήσια της Ζωοδόχου Πηγής και του Αγάθωνος του Εφεσίου, όπου κατά την παράδοση έφτιαξε τη σκήτη του. Λένε πως η Ζωοδόχος Πηγή ήταν η αρχή του σημερινού χωριού. Ο Αγάθων ήταν αυτός που δίδεωσε και έφερε και έκρυψε εκεί τα ιερά κειμήλια και την εικόνα της Παναγίας. Στο παρεκκλήσι ξεχωρίσαμε το όμορφο μικρό πετρόκτιστο καμπαναριό με το ρολόι και τον τόσο όμορφα περιπτοιημένο κήπο της.

Αγία Τριάδα

Η Εκκλησία της Αγίας Τριάδας βρίσκεται στην περιοχή "Καμπούδι" στην άνω είσοδο του χωριού. Είναι ο δεύτερος μεγάλος ναός της Αγιάσος Χτίστηκε το 1870 και είναι ένα πραγματικό αντίγραφο της Κοίμησης της Θεοτόκου και των άλλων Βασιλικών του 18ου αιώνα της Λέσβου. Έχει πολλές αξιόλογες εικόνες, μερικές που χρονολογούνται από τον 17ο αιώνα.

Στην πρόσοψη του νάρθηκα, υπάρχει ένα ανάγλυφο μάρμαρο με την προτομή του ιδρυτή του ναού που ήταν ο Χατζηγιάννης Σκορδάς το 1872. Ο ναός είναι ένα πραγματικό αντίγραφο της άλλης μεγάλης εκκλησίας της Αγιάσος της Θεοτόκου.

Όταν είστε εκεί, μην χάσετε την ευκαιρία να τραβήξετε μια φωτογραφία του καμπαναριού της εκκλησίας που είναι κομψό και εξαιρετικό.

Καστέλι

Συνέντευξη από τον Ξυνέλλη Γεώργιο

Α' Ιστορία

Στην κορυφή του λόφου με υψόμετρο 532μ., υπήρχε βίγλα παρατηρητήριο που επιτηρούσε το πέρασμα για την αρχαία Πενθίλη. Την περίοδο της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, του 9^{ου} ή του 10^{ου} αιώνα χτίστηκε οχυρό. Τον 13^ο αιώνα οι Βενετοί που πήραν τη Λέσβο, διόρθωσαν το κάστρο. Σήμερα διατηρούνται θεμέλια του τείχους περιμετρικά του λόφου, πλάτους 1,5μ. και ύψος 3μ. Από αυτή την περίοδο σώζονται μέχρι σήμερα σκόρπια οικιστικά λείψανα. Ο λόγος και η κορυφή του με το εκκλησάκι του Ταξιάρχη είναι δημοφιλής προορισμός περιπάτου για του κατοίκους και τους επισκέπτες. Το κάστρο, όπως σώζεται σήμερα, έχει χαρακτηριστεί αρχαιολογικό μνημείο από το 1960.

Β' Ναύδριο Ταξιάρχη

Στην κορυφή του λόφου, πριν από πολλά χρόνια είχε χτιστεί εκκλησάκι προς τιμή του ταξιάρχη Μιχαήλ. Σύμφωνα με τον ιστορικό της Αγιάσου Ευστράτιο Κουλαξίζελλη είναι άγνωστο πότε χτίστηκε αυτό το εκκλησάκι. Το 1879 που ιδρύθηκε η φιλόπρωχος αδελφότητα Αγιάσου πήρε υπό την επιμέλεια της το εκκλησάκι και καθιέρωσε τον Ταξιάρχη προστάτη της. Το 1894 καταργήθηκε η φιλόπρωχος αδελφότητα και ιδρύθηκε το Αναγνωστήριο Αγιάσου που το πήρε υπό την επιμέλεια του.

Το 1960 το εκκλησάκι είχε καταστεί ετοιμόρροπο. Τότε το αναγνωστήριο το κατεδάφισε και στη θέση του έχτισε το σημερινό. Παράλληλα εξωραίστηκε όλος ο λόφος, χτίστηκαν κυλικείο και τουαλέτες. Επίσης το μεγαλύτερο μέρος της διαδρομής έγινε καινούργια πατωμένη. Για να εκτελεστούν όλες οι εργασίες δούλεψαν εθελοντικά εκατοντάδες κάτοικοι της Αγιάσου. Το 1974 με την συνδρομή πολλών κατοίκων ο λόφος υδροδοτήθηκε με συνεχές τρεχούμενο νερό ενώ φτιάχτηκε και η δεξαμενή με ψάρια.

Γ' Το θαύμα του Ταξιάρχη

Το εκκλησάκι εορτάζει δύο φορές το χρόνο, την Κυριακή των Μυροφόρων και στις 6 Σεπτεμβρίου, Την Κυριακή των Μυροφόρων στη Λέσβο εορτάζονται τα εγκαίνια του Ναού των Ταξιάρχων στο Μανταμάδο. Την ίδια μέρα εορτάζει το εκκλησάκι στο Καστέλι. Μετά τη θεία λειτουργία κατεβαίνει με πομπή η αρχαία εικόνα του Ταξιάρχη στην είσοδο της Αγιάσου και από εκεί με τη συνοδεία παραδοσιακής μουσικής πηγαίνει στο αναγνωστήριο όπου ευλογούνται οι άρτοι και μοιράζονται μαζί με γλυκά στους προσκυνητές. Στις 6 Σεπτεμβρίου γιορτάζει το εν Χώναις Θαύμα του Ταξιάρχη. Στο εκκλησάκι γίνεται θεία λειτουργία και στη συνέχεια μοιράζεται φαγητό στους προσκυνητές και ακολουθεί χορός με τη συνοδεία παραδοσιακής μουσικής.

Δ' Το εν Χώναις Θαύμα

Στις

Κολοσαίς

της

Μικράς

Ασίας

υπήρχε εκκλησία προς τιμήν του Ταξιάρχη Μιχαήλ. Κάποτε οι ειδολολάτρες αποφάσισαν να αλλάξουν τη ροή ενός ποταμού ώστε τα νερά του να πέσουν πάνω στην εκκλησία, να πλημμυρίσει και να καταστραφεί. Ο ιερέας του ναού όλη νύχτα προσευχόταν στον Ταξιάρχη και ζητούσε τη βοήθεια του. Πράγματι ο Ταξιάρχης άκουσε τις προσευχές και με το κοντάρι του χτύπησε το χώμα πριν την εκκλησία. Τότε άνοιξε ένα χωνί μεγάλο και έφυγαν τα νερά μέσα και έτσι σώθηκε η εκκλησία.

Μουσεία

Το Λαογραφικό Μουσείο του Αναγνωστηρίου Αγιάσου

Στις 23 Αυγούστου 1980 γίνεται η κατάθεση του θεμέλιου λίθου του Λαογραφικού Μουσείου σε οικόπεδο που παραχωρήθηκε για το σκοπό αυτό τμηματικά από το Δήμο Αγιάσου (επί δημαρχιών Στρατή Καβαδέλη και Παναγιώτη Κουτρή) και στις 13 Αυγούστου 1988 γίνεται η τελετή των εγκαινίων του. Το κτίριο, που βρίσκεται δίπλα στο κτίριο της Βιβλιοθήκης και του Κινηματοθεάτρου, χτίζεται σύμφωνα με τα παραδοσιακά οικιστικά πρότυπα της Αγιάσου (κεραμοσκεπή, πελεκητές πέτρες, σαχνουσίι, κλπ) και εναρμονίζεται με τη γραφικότητα του τοπίου. Αποθησαυρίζει ένα σπάνιο λαογραφικό πλούτο.

Την περίοδο 2009-2010 έγιναν εργασίες ανακαίνισης και εμπλουτισμού των εκθεμάτων του. Την Κυριακή, 8 Αυγούστου 2010, πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Ιδιωτικής Λαογραφικής Συλλογής του Στρατή Παν. Τζίνη, η οποία φιλοξενείται στο ισόγειο του Λαογραφικού Μουσείου. Η Συλλογή, που εκτίθετο μέχρι τότε σε ιδιόκτητο ακίνητο του εκλιπόντος συλλέκτη στην είσοδο του χωριού, παραχωρήθηκε κατά χρήση στο Αναγνωστήριο από την οικογένειά του και αποτελείται από 870 εκθέματα (βιοτεχνικά εργαλεία και είδης οικοτεχνίας και λαϊκής τέχνης). Στην ίδια αίθουσα εκτίθενται και οι συλλογές ειδών σιδηρουργίας των αδελφών Παναγιώτη και Ευστρατίου Προκοπίου Κουσκουδή, ξυλουργικών εργαλείων του Δημητρίου Βασιλτσωτέλη και ειδών σαγματοποιίας του Μιχαήλ Γ. Ξενέλη, που παραχωρήθηκαν στο Αναγνωστήριο. Η άλλη αίθουσα του ισογείου φιλοξενεί παλιά εργαλεία υφαντουργίας.

Στον όροφο υπάρχει η Πινακοθήκη Λεσβίων Ζωγράφων, παραδοσιακές φορεσιές και χώροι διαμορφωμένοι σε δωμάτια παλιού παραδοσιακού αγιασώτικου σπιτιού.

Το Μουσείο Καρναβαλιού

Χτίστηκε το 1936 και στέγαζε την πρώτη ηλεκτρική εταιρεία της Αγιάσος που λειτουργούσε για περίπου 40 χρόνια. Το 2010 το κτίριο ανακαινίστηκε και τώρα χρησιμοποιείται ως Έκθεση Λαϊκής Τέχνης – Μουσείο Καρναβαλιού Αγιάσος.

Στην είσοδο του Μουσείου-Εκθεσης υπάρχει πίνακας πληροφοριών για την ιστορία του ηλεκτρικού συστήματος του χωριού μας. Στις ειδικές προθήκες μπορείτε να βρείτε εκθέματα της τοπικής τέχνης μας (κεραμική και ξυλόγλυπτο). Τα κεραμικά είναι έργα φοιτητών του ΤΕΙ Αγιάσος καθώς μέχρι το 2007 ήταν το μοναδικό στη χώρα μας με την ειδικότητα της κεραμικής και ένα από τα τέσσερα με την ειδικότητα των επίπλων.

Στον κύριο χώρο του Μουσείου μπορείτε να βρείτε εκθέματα καρναβαλικών κειμηλίων, τα οποία προέρχονται από την υλοποίηση διαφόρων προωθητικών και βελτιωτικών δραστηριοτήτων του Καρναβαλιού της Αγιάσος που ήταν μακροπρόθεσμος στόχος του Πολιτιστικού Καρναβαλιού Αγιάσος «Ο ΣΑΤΥΡΟΣ».

Το μνημείο αυτό υψώθηκε για να τιμήσει τους πεσόντες στρατιώτες της Αγιάσος στους εθνικούς και κοινωνικούς αγώνες της σύγχρονης ιστορίας της Ελλάδας.

Κατά τη διάρκεια των αιματηρών εθνικών και κοινωνικών αγώνων της σύγχρονης ιστορίας της Αγιάσος πλήρωσε βαρύ φόρο αίματος, θυσιάζοντας πολλά από τα παιδιά της στο βωμό τους. Με αυτό το έργο επιχειρούμε μια πρώτη καταγραφή των νεκρών (όπως ιστορική έρευνα δεν τελειώνει ποτέ), δίνοντας κατ' αρχήν ένα ελάχιστο φόρο τιμής στη μνήμη τους.

Το άγαλμα έχει τη σήμανση "ΚΙΝΑΛ" που σημαίνει "Τιμή στους ήρωες".

Εκπολιτιστικός Καρναβαλιστικός Σύλλογος Αγιάσου

Συνέντευξη από Παναγιώτη Κορομηλάς

Σαν σύλλογος ιδρύθηκε το 1985, αλλά πριν την διοργάνωση του την είχε το αναγνωστήριο Αγιάσου από το 1940 που διατηρούσε και χορευτικό και χορωδία που γινόταν με τις παραδοσιακές στολές της Αγιάσου. Μετά τη πάροδο του χρόνου μένει μόνο το καρναβάλι. Ο σύλλογος μαζί με το Αναγνωστήριο δραστηριοποιούνται σε όλες τις εκδηλώσεις του καρναβαλιού. Ο σύλλογος του καρναβαλιστικού έχει 300 μέλη, αλλά ενεργά είναι μόνο τα 60. Τα έξοδα για τα καρναβάλια γίνονται με τη χορηγία του δήμου, της περιφέρειας, αλλά ακόμα και από ιδιώτες. Οι εργασίες για τα σκηνικά των αρμάτων γίνονται στα σφαγεία που έχει άπλετο χώρο. Εκεί δουλεύουν όλοι μαζί, χωρίς ανταγωνισμό και ο ένας βοηθάει τον άλλον. Εδώ και δύο χρόνια χωρίς καρναβάλι λόγο κορωνοϊού, φέτος ελπίζουμε να γίνει και να μην ξεχνάμε τα ήθη και τα έθιμα μας.

Καρναβαλικό Μουσείο

Ένα δημοτικό κτήριο της Αγιάσου που εκθέτονται τα εκθέματα από παλιά καρναβάλια. Από τα πρώτα μουσεία που κατασκευάστηκαν είναι και της Αγιάσου. Μετά από πρόταση του καρναβαλιστικού και του αναγνωστηρίου, είπαμε να μετανομαστεί Αντώνης Μηνάς για την προσφορά του στο σύλλογο για τη μνήμη του.

Ο σύλλογος ετοιμάζει συνεργασία με τον καρναβαλιστικό σύλλογο πατρών και θα γίνουν σεμινάρια για το πώς κατασκευάζονται τα άρματα και μας έχει ζητηθεί να πάμε στην πάτρα να δείξουμε πως κάνουμε τα δικά μας άρματα.

Η περιφέρεια έκανε πρόταση στο σύλλογο στην προσπάθεια να ενταχθεί στο μητρώο αυλής πολιτιστικής κληρονομιάς και περιμένουμε πότε θα ολοκληρωθεί

Το Αναγνωστήριο

Το Αναγνωστήριο Αγιάσου "Η Ανάπτυξη" αποτελεί ένα από τα ιστορικότερα και πλέον καταξιωμένα πανελλαδικά σωματεία με πολυσχιδή δράση, που εκτείνεται σε πολλούς τομείς. Ιδρύθηκε το 1894 και έκτοτε δεν σταμάτησε ούτε στιγμή να δραστηριοποιείται στο θέατρο, στη μουσική, στην προαγωγή των γραμμάτων, στη συγκέντρωση λαογραφικού υλικού και στην ανάδειξη των λαϊκών δρώμενων της Λέσβου.

Σύμφωνα με μια πρώτη καταγραφή που επιχείρησε το Εργαστήριο Κοινωνικής - Πολιτισμικής Επικοινωνίας & Τεκμηρίωσης του Πανεπιστημίου Αιγαίου, σε συνεργασία με το Αναγνωστήριο, το αρχειακό υλικό είναι πλουσιότατο και μοναδικό στο χώρο του Αιγαίου.

Από τις σημαντικότερες πανελλαδικά είναι και η βιβλιοθήκη του σωματείου, που αριθμεί γύρω στους 25.000 τόμους βιβλίων, που καλύπτουν όλους τους κλάδους του επιστητού και οι περισσότεροι από τους οποίους είναι ηλεκτρονικά βιβλιοθηκονομημένοι. Πλουτίζεται με νέα βιβλία και διαθέτει σημαντικότερες παλιές εκδόσεις και λίγα χειρόγραφα.

Το Αναγνωστήριο διέπρεψε στο θέατρο, στη φωνητική και ενόργανη μουσική. Ανεβάστηκαν περί τα εκατό συνολικά έργα, οπερέτες, ειδυλλιακά δράματα, τραγωδίες εθνικού περιεχομένου, κωμωδίες, ηθογραφίες και επιθεωρήσεις στη ντοπιολαλιά. Ζωντανή απόδειξη της θεατρικής του δραστηριότητας και αγάπης προς το θέατρο αποτελεί η δημιουργία του περίφημου κινηματοθεάτρου του, χωρητικότητας 300 θέσεων (κιάλας από το 1964) σε σχέδια του αρχιτέκτονα Γ. Γιανουλέλη και του ζωγράφου Γ. Τσαρούχη. Σήμερα το σωματείο διατηρεί τα εξής θεατρικά τμήματα: α) Παιδικό Θεατρικό Εργαστήρι, β) Ενηλίκων για λεσβιακές ηθογραφίες και επιθεωρήσεις, γ) Πειραματική Σκηνή ενήλικων, που μετέχει στις ετήσιες Συναντήσεις της Ομοσπονδίας Θεατρικών Θιάσων Αιγαίου.

Μοναδική προσφορά στον τόπο μας και πολύτιμο απόκτημα του Αναγνωστηρίου είναι η καταγραφή σε μαγνητοταινίες, τη δεκαετία του '60, του μουσικολαογραφικού υλικού της Αγιάσου, της Λέσβου και των απέναντι μικρασιατικών παραλίων. Σήμερα δεκάδες παιδιά μαθαίνουν κλασικά και παραδοσιακά όργανα, με αιχμή του δόρατος το σαντούρι, κι έχουν να επιδείξουν σημαντικές μουσικές παρουσιάσεις εντός και εκτός εθνικών συνόρων.

Λειτουργεί χορευτικό τμήμα με 120 μέλη (παιδιά - εφήβους - ενήλικες) με ιδιαίτερη βαρύτητα στα παραδοσιακά.

Στο σπουδαιότατο Λαογραφικό του Μουσείο φιλοξενείται από το καλοκαίρι του 2010 και η σπάνια Ιδιωτική Λαογραφική Συλλογή Στρατή Π. Τζίνη που διασώζει εξαιρετα κειμήλια της βιοτεχνικής παράδοσης της Αγιάσου. Στεγάζει επίσης χώρους

διαμορφωμένους όπως αυτοί του παλιού παραδοσιακού αγιασώτικου σπιτιού, αίθουσα παραδοσιακών στολών, Πινακοθήκη Λεσβίων Ζωγράφων, Συλλογή του Στρατή Ευαγγελινέλη με εξαιρετικά κεραμικά των Χατζηγιάννηδων κ.ά.

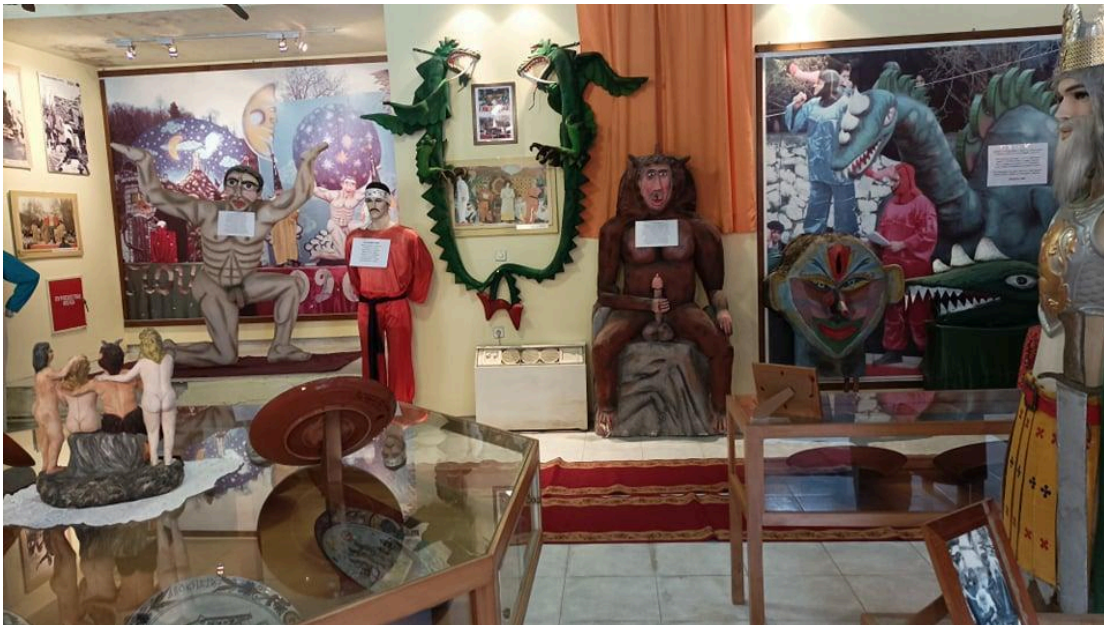
Απ' την ίδρυσή του μέχρι σήμερα έχει την επιμέλεια του πευκόφυτου λόφου Καστέλι, που δεσπόζει στην είσοδο της Αγιάσου, με το ξωκλήσι του Ταξιάρχη Μιχαήλ, προστάτη Αγίου του, και τα ερείπια μεσαιωνικού κάστρου και κατάφερε να τον αξιοποιήσει τουριστικά με εξωραϊστικά έργα.

Αξιοσημείωτη είναι και η συμβολή του Αναγνωστηρίου στη προαγωγή των λαϊκών δρώμενων της Αγιάσου και κυρίως του φημισμένου αγιασώτικου καρναβαλιού.

Τέλος, πραγματοποιεί εκδόσεις έντυπων και ψηφιακών προϊόντων (βιβλίων, CD, CD-ROM, DVD) είτε μέσα από χρηματοδοτικά προγράμματα είτε με τη βοήθεια χορηγών.

Η μεγαλύτερη όμως επιτυχία του Αναγνωστηρίου είναι ότι κατάφερε να συσπειρώσει και εκφράσει όλες τις κοινωνικές ομάδες, όλες τις ηλικίες και όλα τα επαγγέλματα. Γι' αυτό εξάλλου και υπάρχει και αποτελεί τη λαυγή φάρο του Αιγαίου, ανέσπερο φως στο μετερίζι του λαϊκού πολιτισμού. Επώνυμοι και ανώνυμοι εκφράζουν το θαυμασμό τους. Επαινετικές οι κρίσεις και πολλές οι διακρίσεις του, όπως η βράβευσή του από την Ακαδημία Αθηνών το 1977.

Εκκλησιαστικό και το Λαογραφικό Μουσείο του Ιερού Προσκυνημάτων Παναγίας

Το Εκκλησιαστικό Μουσείο του Ιερού Προσκυνημάτων Παναγίας Αγιάσου λειτουργεί σε αίθουσα του ορόφου κτιρίου του περιβόλου του Ναού από το 1972 και το Λαογραφικό του Μουσείο σε ισόγεια αίθουσα του ίδιου κτιρίου από το 1982.

Το Εκκλησιαστικό Μουσείο παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον μια που εκεί εκτίθενται ο Σταυρός με το Τίμιο Ξύλο πού έφερε ο Αγάθων από τα Ιεροσόλυμα, δύο μεμβράνινα φύλλα Ευαγγελίου του Ε' αιώνα, ιερά Ευαγγέλια, δύο λειψανοθήκες, χρυσοκέντητα

άμφια (επιμάνικα) και κυρίως ένα επιτραχήλιο του 16ου αιώνα με 55 χρυσοκέντητες εικόνες, παλαιές κανδήλες του 18ου αιώνα, ο κεντητός επιτάφιος της Παναγίας, δισκοπότηρα, ποιμαντικές ράβδοι, κεντητά καλύμματα, ένα παλιό προσκυνητάρι, ένα παλιό βενετσιάνικο έπιπλο και άλλα ιερά κειμήλια μεγάλης αξίας.

Στο Λαογραφικό Μουσείο υπάρχει μια εξομοίωση δωματίου παραδοσιακού αγιασώτικου σπιτιού. Περιέχει, επίσης, πολύτιμα έργα λαϊκής τέχνης (κενήματα, υφαντά, ενδυμασίες, παλιά χάλκινα οικιακά σκεύη κλπ), παλιά τιμαλφή από δωρεές πιστών (δακτυλίδια, βραχιόλια, σκουλαρίκια, κουλαγίνες, καρφίτσες, πόρπες κλπ.), παλιά νομίσματα κ.ά..

Παραδόσεις

Ξυλογλυπτική

Η παράδοση της ξυλογλυπτικής πρέπει να ξεκινάει από τις τεχνίτες που έφτιαξαν το ξυλόγλυπτο τέμπλο της εκκλησίας της Παναγίας το 1812. Ήταν Έλληνες της Μικράς Ασίας και οι βοηθοί τους πανέξυπνοι Αγιασώτες που κληρονόμησαν την τέχνη τους.

Οι οικογένειες των σεντουκάδων ονομάστηκαν έτσι, γιατί κάποια μέλη τους έφτιαχναν πολύ καλά σεντούκια. Παρά πολλά σπίτια στην Αγιάσο έχουν παλιά έπιπλα (κυρίως σεντούκια) διακοσμημένα με ξυλόγλυπτα σχέδια.

Ιδιαίτερα ανεπτυγμένη είναι η παραδοσιακή τέχνη της ξυλοτεχνίας σε ξύλο ελιάς και καρυδιάς. Οι επιρροές από τη βυζαντινή τέχνη και το Μικρασιατικό Ελληνισμό την αναδεικνύουν σε ξεχωριστή τεχνοτροπία της εποχής, με ιδιαίτερη απήχηση σε όλο το νησί και στους εμπορικούς συνδέσμους του. Ξακουστές είναι οι αγιασώτικες σκαλιστές εικόνες αλλά και τα σκαλιστικά έπιπλα δουλεμένα στο χέρι με ιδιαίτερο μεράκι από έμπειρους τεχνίτες.

Τα χρόνια του μεσοπολέμου οι τελευταίοι μάστορες χάνονται, γιατί η κακή οικονομική κατάσταση στη χώρα δεν επέτρεπε να υπάρχει ζήτηση σε τέτοια είδη.

Από το 1949 και μετά ο Δημήτρης Καμαρός, που είχε παππού ξυλογλύπτη και πατέρα υλοτόμο, στήνει ένα μικρό εργαστήριο και ασχολείται με την κατασκευή επίπλων, σε τμήματα των οποίων ενσωματώνει παραδοσιακά ξυλόγλυπτα σχέδια, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί τη δική του ξεχωριστή γραφή. Η φήμη του ξεπερνά τα όρια του νησιού και τα έπιπλά του ταξιδεύουν σ' όλη την Ελλάδα και το εξωτερικό κάνοντας σχεδόν το γύρο του κόσμου.

Κοντά του μαθήτευσαν οι περισσότεροι σημερινοί νέοι σκαλιστάδες, καθένας από τους οποίους ανέπτυξε τη δική του προσωπικότητα και τεχνοτροπία. Στο “μαθητικό” δυναμικό του Δ. Καμαρού δεν ανήκει ο Προκόπης Σκοπελίτης, ο κατ' εξοχήν τεχνίτης σκαλιστών εικόνων, που είναι αυτοδίδακτος, όπως και μερικοί νεώτεροι ξυλογλύπτες που δημιουργούν δικές τους σχολές.

Όλα τα ξυλόγλυπτα (σεντούκια, γραφεία, τραπέζια, καρέκλες, κρεβατοκάμαρες, σκρίνια, σεκρετέρ, καθρέφτες, εικόνες κ.λ.π.) είναι χειροποίητα, άρτια τεχνικά, και δεν είναι λίγοι εκείνοι που επισκέπτονται την Αγιάσο ειδικά για να παραγγείλουν σκαλιστά χειροποίητα έπιπλα.

Φαγητό

Όπως κάθε τόπος, έτσι και η Αγιάσος έχει τη δική της γευσιγνωσία και παραδοσιακή κουζίνα. Μην παραλείψετε φάτε τα γλυκάκια σας σε κάποιο από τα καφενεία. Μερικά από αυτά τα γλυκά είναι η Πλατζέντα, η Μπακλαβού, το παραδοσιακό Αγιασώτικο χαλβά ή τα πεντανόστιμα κουταλάκια γλυκού. Από την άλλη, στην Αγιάσο Λέσβου θα βρείτε να αγοράσετε μερικά από τα πιο ιδιαίτερα τυριά, όπως το τουλουμοτύρι ή το διάσημο λαδοτύρι τους σε διάφορες παραλλαγές.

Με γευστικότερες μαγειρικές συνταγές φτιάχνονται στην Αγιάσο τα «π'τάρια» (κεφτέδες με κρεμμύδι, ρίγανη, κύμινο, ψιλοκομμένη ντομάτα), τα «πατατόπταρα» (π'τάρια με πατάτα αντί μουσκεμένο ψωμί), τα «γιαπράτσια» (ντολμάδες με κληματόφυλλα ή λαχανόφυλλα και γέυση ανάλογη με τη γόμωση κρέατος ή μπακαλιάρου), τα «κ'τσιά» (ξερά κουκιά σιγοβρασμένα και περιχυμένα με σάλτσα) κ.ά.

Η βασιλόπιτα Αγιάσου είναι ένα γλυκό με πενήντα χειροποίητα φύλλα φτιαγμένα από βρασμένο γλυκάνισο πορτοκάλι και λάδι. Ανάμεσα τους ξερή Αγιασώτικη μυτζήθρα με ζάχαρη και 15 γλυκά μυρωδικά. Πιπερόριζα, κακουλές, κανέλα, γαρύφαλλο και πολλά άλλα. Χρειάζεται τουλάχιστον 3 ώρες για να γίνει και 6-8 ώρες να ψηθεί. από τα πιο αξιόλογα διατροφικά επιτεύγματα της Αγιάσου. Καταναλώνονταν ως πρωινό μεσημεριανό βραδινό επειδή είναι φοβερά θρεπτική και ταυτόχρονα διατηρείται φρέσκια πάρα πολύ καιρό. Η καταγωγή της συνταγής αυτής μπορεί να αναζητηθεί στη Μικρά Ασία. Η αφού απλώσουμε το ανοιγμένο φύλλο, προσθέτουμε πάνω του ένα μείγμα ξερής μυζήθρας τριμμένης, ζάχαρης και δεκατριών μυρωδικών-όπως πιπερόριζα, κανέλα, γαρίφαλο. Χρειάζεται τουλάχιστον τρεις ώρες προετοιμασίας και πέντε με οχτώ ώρες ψησίματος. Στο παρελθόν καταναλωνόταν στην περίοδο μετά τα Χριστούγεννα και ιδίως κατά το μάζεμα της ελιάς εξαιτίας της υψηλής θερμιδικής αξίας της και της δυνατότητας να διατηρηθεί για μεγάλα διαστήματα χωρίς ψύξη.

Μουσική

Σουσαμλής Γιάννης (Κακούργος)

Ο Γιάννης Σουσαμλής (Κακούργος), γνωστός σαντουριέρης της Λέσβου, γεννήθηκε στην Αγιάσο το 1928 και πέθανε στις 16 Σεπτεμβρίου 1996. Ο πατέρας του, Παναγιώτης, ήταν περίφημος μουσικός, έπαιζε κλαρίνο, αλλά ασκούσε και το επάγγελμα του ξυλουργού - μαραγκού. Ο Παναγιώτης Σουσαμλής όπως και τα αδέρφια του που ήταν επίσης μουσικοί και ξυλουργοί, γεννήθηκαν στη Σμύρνη και ήρθαν στην Αγιάσο το 1922, μετά τη Μικρασιατική καταστροφή. Η μητέρα του Γιάννη Σουσαμλή καταγόταν από την Αγιάσο.

Ο Γιάννης Σουσαμλής ήταν επίσης ξυλουργός, όπως ο πατέρας του, και τα τελευταία χρόνια διατηρούσε ένα μικρό μαγαζί στην Αγιάσο, όπου πουλούσε χειροποίητα διακοσμητικά ξύλινα αντικείμενα που κατασκεύαζε ο ίδιος. Παράλληλα, έπαιζε σαντούρι και έγραφε ερασιτεχνικές κασέτες με τη μουσική του. Ήταν αυτοδίδακτος, χαρισματικός μουσικός, με μεγάλη δεξιοτεχνία στο σαντούρι. Η μουσική του, που ακουγόταν στους δρόμους και στην αγορά της Αγιάσου, δημιούργούσε μια ιδιαίτερη ατμόσφαιρα που έθελγε τους επισκέπτες της κωμόπολης.

Ο Γιάννης Σουσαμλής μνήθηκε στην μουσική παράδοση του τόπου του από τον πατέρα του σε πολύ μικρή ηλικία. Ο ίδιος επιζητούσε να μάθει μουσική και με την παρότρυνση και του πατέρα του ξεκίνησε να μαθαίνει σαντούρι σε ηλικία 6-7 χρονών. Συνέχισε να παίζει καθημερινά και να μαθαίνει μόνος του πρακτικά, ωστόσο τον βοήθησε με κάποιες σημαντικές υποδείξεις στο παίξιμο και ο περίφημος σαντουριέρης από το Ακράσι, Γιώργος Χατζέλλης (Βέβα ή Καχίνα), ο οποίος μέχρι το 1920 έπαιζε σαντούρι στην Αμερική.

Σε ηλικία 10-11 χρονών έπαιζε μαζί με τον πατέρα του στα καφενεία της Αγιάσου. Ο Παναγιώτης Σουσαμλής (Κακούργος) πέθανε το 1941 και ο γιός του Γιάννης συνέχισε να παίζει επαγγελματικά σαντούρι σε συνεργασία με διάφορους Αγιασώτες μουσικούς, κυρίως όμως με την κομπανία των συγγενών του Σουσαμλήδων, καθώς και με το δεύτερο μεγάλο συγκρότημα της Αγιάσου, την κομπανία των Ρόδωνων (Άννες). Συμμετείχε στα τοπικά συγκροτήματα μέχρι τη δεκαετία του 1970, οπότε προτίμησε να συνεχίσει να παίζει μόνος του στο μικρό μαγαζάκι που διατηρούσε στην Αγιάσο. Το σαντούρι του το είχε αγοράσει από τον αξιόλογο κατασκευαστή Ι. Ζαφειρόπουλο, στην Αθήνα. Εκτός από σαντούρι ο Γιάννης Σουσαμλής έπαιζε και κιθάρα και ντραμς, ωστόσο το σαντούρι παρέμεινε πάντα το αγαπημένο του όργανο, στις στιγμές της ιδιωτικής μουσικής απόλαυσης, αλλά και της επαγγελματικής του ενασχόλησης. Πάντως δίδαξε και κιθάρα σε πολλά παιδιά της Αγιάσου.

Από το 1940 μέχρι το 1970 ο Γιάννης Σουσαμλής έπαιζε σαντούρι σε γάμους, σε πανηγύρια, σε γλέντια και διασκεδάσεις στα καφενεία στην ευρύτερη περιφέρεια της Αγιάσου, αλλά και σε όλο σχεδόν το νησί. Συμμετείχε επίσης επανειλημμένα στις μουσικοχορευτικές εκδηλώσεις και στις σπερέτες που ανέβαζε το Αναγνωστήριο της Αγιάσου "η Ανάπτυξη" στην Αγιάσο, στη Μυτιλήνη και αλλού. Όλη αυτή την περίοδο συνεργάστηκε με πολλούς Αγιασώτες μουσικούς, όπως με τους θείους του Αχιλλέα Σουσαμλή (βιολί) και Προκόπη Σουσαμλή (κορνέτα), καθώς και με τους γιούς τους, Βασίλη Σουσαμλή (βιολί), Ραφαήλ Σουσαμλή (ευφώνιο), Στρατή Σουσαμλή ή "Σελέμη" (κλαρίνο) και Παναγιώτη Σουσαμλή ή "Σάμη" (κιθάρα). Συνεργάστηκε επίσης επανειλημμένα με τον Χαρίλαο Ρόδανο (βιολί), τον Νίκο Ρόδανο (ευφώνιο), τον Σταύρο Ρόδανο (κλαρίνο, κιθάρα), τον Μιχάλη Μουτζουρέλλη ή "Λαγό" (κλαρίνο) και πολλούς άλλους.

Το ρεπερτόριο των τραγουδιών και των σκοπών του Γιάννη Σουσαμλή ήταν πολύ πλούσιο. Γνώριζε πάρα πολλά "μικρασιάτικα" και γενικότερα όλους τους λεσβιακούς σκοπούς, όπως τους έμαθε από τον πατέρα του και τους θείους του που είχαν ζήσει πριν το 1922 στη Σμύρνη. Έπαιζε επίσης "ευρωπαϊκά" (ταγκό, φοξ, βαλς κ. ά. καθώς και τραγούδια από Αθηναϊκές σπερέτες που ανέβαζε το Αναγνωστήριο Αγιάσου), ενώ κατείχε πολύ καλά τα ρεμπέτικα, πολλά εμβατήρια και πατινάδες, καθώς και δημοτικά. Συνήθιζε επίσης τους αυτοσχεδιασμούς και έπαιζε ταξίμια στο σαντούρι, με απaráμιλλη αρμονία και δεξιοτεχνία.

Δισκογραφία

σε Audio CD

- Λέσβος - Αιολίς. Τραγούδια και Χοροί της Λέσβου, CD ΠΕΚ 9-10, Ν. Διονυσόπουλος (επιμέλεια), Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης - Πανεπιστήμιο Αιγαίου, 1997. Ο

Γιάννης Σουσαμλής παίζει σαντούρι στον "Αυτοσχεδιασμό με σαντούρι" (Α12) που ηχογραφήθηκε το 1996.

σε κασέτα

10 κασέτες: "Κακούργος Νο 1" έως και "Κακούργος Νο 10". Σαντούρι και τραγούδι. Ιδιωτικές ηχογραφήσεις του Γιάννη Σουσαμλή.

σε άλλες μορφές

Μαγνητοταινία Νο 41, Αρχείο Αναγνωστηρίου Αγιάσου. Δεκαετία 1970.

Μαγνητοταινία Νο 45, Αρχείο Αναγνωστηρίου Αγιάσου. Δεκαετία 1970.

(Το Βιογραφικό Σημείωμα του Γιάννη Σουσαμλή βασίστηκε στις συνεντεύξεις του ερευνητικού προγράμματος "Κιβωτός του Αιγαίου", τον Ιανουάριο του 1996 στην Αγιάσο).

Συνέντευξη με την εγγονή του Κακούργου:

Σταματία: Καλησπέρα από το ΣΔΕ Μυτιλήνης. Στα πλαίσια ενός πρότζεκτ για το σχολείο με τίτλο «Ήθη και έθιμα του τόπου μας» θα πάρουμε συνέντευξη από την εγγονή του σαντουριέρη Ιωάννη Σουσαμλή ή Κακούργου από την Αγιάσο.

Γεια σου Μαρία...Πως ήταν σαν άνθρωπος ο παππούς σου;

Μαρία: Ήταν ένας πολύ καλός άνθρωπος οικογενειάρχης και αυτοδημιούργητος

Σταματία: Πως πέρασες τα παιδικά σου χρόνια; Πως ήταν σαν παππούς;

Μαρία: Δεν ήταν ακριβώς παππούς ήταν πατέρας για μένα..με πήρε από μικρή και με μεγάλωσε εκείνος και ήταν περισσότερο πατέρας για μένα.

Σταματία: Πως βγήκε το παρατσούκλι Κακούργος;

Μαρία: όταν ήταν μικρός ζούσε με τον πατέρα του, είχαν μια γάτα στο σπίτι..στις τότε εποχές τρώγανε κάτω σε σοφράδες (ήταν κάτι ξύλινα τραπεζάκια στρογγυλά χαμηλά) και όταν είχε βάλει η μαμά του το φαγητό για να φάει πήγε να πλυθεί, και πήγε η γάτα και έφαγε το φαγητό του και τότε πάνω στα νεύρα του την σκότωσε την γάτα και ο πατέρας του τότε φώναξε βρε κακούργε που σκότωσες την γάτα και του έμεινε το παρατσούκλι κακούργος.

Σταματία: Στο σαντούρι ήταν αυτοδίδακτος ή του έμαθε κάποιος;

Μαρία: Στο σαντούρι ήταν αυτοδίδακτος ήταν ο πατέρας του μουσικός αλλά έπαιζε κλαρίνο. Και εκείνου του άρεσε το σαντούρι, του είχαν πάρει ένα μικρό σαντούρι όταν ήταν μικρός στο οποίο έμαθε μόνος του τις νότες και μετά το επέκτεινε και κατέληξε να είναι αυτός μέχρι το τέλος της ζωής του.

Σταματία: Τα ξυλόγλυπτα σανδάλια-ανέμη-κρεβατές τα έφτιαχνε μόνος του;

Μαρία: Ναι είχε κάτι σαν τórνο στο σπίτι και έπαιρνε ξύλα και τα έφτιαχνε μόνος του και εμείς τον βοηθούσαμε να βάλει κορδέλες, χάντρες και όλα τα υπόλοιπα για να τα κατεβάσει στο μαγαζί.

Σταματία: Τα τραγούδια που έπαιζε στο σαντούρι τα ηχογραφούσε σε μαγνητόφωνο, τα περνούσε σε κασέτες και τα πουλούσε;

Μαρία: Ναι έκανε ηχογραφήσεις στο σπίτι, είχε τρεις τέσσερις μήτρες τις έλεγε και όλα τα τραγούδια από εκεί τα έκανε αντιγραφή σε άλλες κασέτες και τα κατέβαζε στο μαγαζί και τα πουλούσε τότε ως ενθύμια για να υπάρχει η μουσική του σαντουριού.

Σταματία: Σε ευχαριστούμε πολύ Μαρία!

Μαρία: Τίποτα εγώ ευχαριστώ!

Παράρτημα (Φωτογραφίες)

Φωτογραφίες από Καρναβάλια του παρελθόντος

Τσίρκο Άφρিকা (1971)

Ιπτάμενος Δίσκος (1971)

Οι τρεις κουτσομπόλες

και

η καφεζού

(1972)

Τα σκαλοπάτια της ζωής (1972)

**Μέγας
Αλέξανδρος
και Διογένης
(1972)**

Καζαμίας (1973)

Συνάντηση Κορυφής (1973)

Γραφείο Συνοικεσίων (1973)

**Αγιάσου Γκαζ: Πρίνουσ 1 - Βάτουσ 2
(1974)**

Η χαρτορίχτρα (1974)

Κόμμα Βαρελοφρόνων (1974)

Ματωμένη

Βίβλος

(1975)

Χειρομαντεία (1975)

Διεθνές παντάρ (1975)

Κλήδονας (1976)

Λαϊκό Κολέγιο (1976)

Η κηδεία (1977)

Ο Καραγκιόζης γανωτής (1977)

Λερναία

Ύδρα

(1977)

Η τράτα (1978)

Ο γάμος (1978)

Ναστραντίνος Χότζας (1978)

Οι τρεις Μάγοι με τα δώρα (1980)

Χομεινί.
Η δίκη
του Σάχη
(1980)

Κουτσ'νουμούρ'δης

(1982)

Προμηθέας

Αγιασώτης

(1982)

Ο Βούδας (1982)

Η Κιβωτός του Νώε (1983)

Αχμακιστάν

(1985)

Η Γέννα (1986)

Η

Σφίγγα

(1986)

Μινώταυρος (1986)

Τα στρουμφάκια (1986)

Ο Γάμος (1987)

Ελλάς

Χαλέπ

Ασκέρ'

(1987)

Πυρηνικός Αντιδραστήρας Αγιάσιουμπιλ
(1987)

Ευρωμπάσκετ (1988)

Οι εξωγήινοι (1988)

Μασουνική Στουά Πι-Τριγιά (1988)

Αντώνιος και Κλεοπάτρα (1989)

Να η ευκαιρία!

Τα ταλέντα

της Αγιάσου

(1990)

Ο Σαντάμ στο Σ-Εν-Εν της Αγιάσου
(1991)

Τα Νιντζάκια (1992)

Ραντεβού στα σκουτ'νά (1992)

Τα Ψάρια (1993)

Σατανιστές (1994)

Αρχαιολόγος (1994)

Ωνάσειο Στρατιωτικό Κέντρο (1996)

Ειρήνη στο Αιγαίο (1998)

Ο τοκετός της Τζένης (1998)

Μέντιουμ 090 (1998)

Αλή Πασάς (1998)

Παραδοσιακά τριψίματα (1999)

Μαθητικές καταλήψεις (1999)

Σφίγγα Φαρα-ώχ (1999)

Μιλένιουμ (2000)

Ζούγκλα (2000)

Χρηματιστήριο (2000)

Μνημόσυνο παλιών καρνάβαλων (2001)

Αστρολογικό Ινστιτούτο (2001)

Ο κόσμος των ζώων (2002)

Ονειροκρίτης (2004)

Βιζίρ'ς

μελέ – μελέ

(2006)

Τα σκουλαμέντα (2006)

Μπούτσαφον αλά καρτ (2006)

Καυλοβυζιόν - Τα τ(σ)έρατα στην Αγιάσο (2007)

Αγιασώτ'κου Σούπερ Ντιλ (2007)

Μακακιστάν (2008)

1^η Γιορτή Ινδικής Κάνναβης (2008)

Μο(υ)νή Κακναβάτου (2009)

Η στιγμή της αλήθειας (2009)

**Αλ Τσαντίρ
Τσουτσού
Χαλέπ'
Ασκέρ'
(2010)**

Ρεμπέτης μόνος ψάχνει... (2010)

Κέρβιρους (2010)